

MONEDE DE UN TIP NECUNOSCUȚ PROVENIND DIN DOBROGEA

În partea de nord a Dobrogii, în apropiere de Tulcea, s-au găsit cu ani în urmă, în condiții pe care nu le cunoaștem astăzi decît parțial, cîteva monede de argint de un tip cu totul necunoscut. Una dintre monede se află în colecția ing. Traian Darie din București. Din informațiile primite de la posesorul monedei reiese că aceasta a fost găsită de un copil pe teritoriul comunei Somova, lângă Tulcea. Moneda, ca și datele menționate, provine de la tatăl ing. Traian Darie, care a profesat ca învățător chiar în localitatea amintită. El a adunat de la copiii și locuitorii comunei o serie de monede antice, din care și-a alcătuit o colecție pe care a dăruit-o apoi fiului său, colecție din care face parte și moneda în discuție.

O altă monedă, de același tip, se află în colecțiile Cabinetului numismatic al Academiei R.P.R. (inv. 1 421), fiind achiziționată de la ing. agronom Nic. Popp. După cum am fost informați, și această piesă a fost descoperită tot prin părțile de nord ale Dobrogii. Ea a fost procurată de inginerul amintit de la un țăran, dintr-o comună situată în preajma orașului Tulcea ¹.

Muzeul din Constanța posedă o piesă din aceeași categorie. Amă-nunte asupra ei nu cunoaștem încă; deocamdată știm că ea provine din Dobrogea și că a fost achiziționată recent de la un țăran din comuna Mihai Viteazu (rn. Istria) ².

Un exemplar asemănător se păstrează și în colecția V. Canarache. După toate probabilitățile, și această monedă își are locul de proveniență tot în cuprinsul teritoriului nord-dobrogean ³.

¹ Posedăm această informație de la Oct. Iliescu, care ne-a pus la dispoziție pentru studiu această monedă, fapt pentru care îi mulțumim și cu acest prilej.

² Moneda a fost achiziționată de Adrian Rădulescu de la un țăran pentru Muzeul de arheologie din Constanța.

³ Această monedă, împreună cu cea găsită la Mihai Viteazu au fost văzute de către R. Vulpe și M. Coja, la Muzeul de arheologie din Constanța. O piesă de același fel a fost examinată ocazional, cu mulți ani în urmă, de prof. I. Nestor. Nu se știe dacă nu cumva această ultimă monedă este aceea din colecția V. Canarache.

Tipul de monedă asupra căruia vom referi în acest studiu se prezintă astfel :

Av. Cap bărbătesc tânăr, spre dreapta, cu părul căzînd în plete pe spate ; în jurul capului apar două cerculețe în relief, indicînd probabil prezența unei diademe. Are bărbia și fruntea reliefate, iar buzele redată prin două puncte ; de o parte și de alta a nasului, alte două puncte.

Rv. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΟ_ΚΩΝΟΣ. Călăreț cu calul în galop spre stînga. Partea anterioară a calului este stilizată. Are coama și buzele perlate. Un picior din față și cel drept din spate sînt ridicate. Călărețul are barbă și ține cu mîna frîul ; sub cal sigla AV (monogramată). Atît legenda, cît și reprezentarea vădesc urme de stilizare.

A.R. Greutate 7,28 — 7,45 g ; diametru 25 mm (fig. 1 și fig. 2).

Fig. 1. — Didrahmă a „regelui” Moskon, găsită în comuna Somova, rn. Tulcea (fotografie mărită).

Fig. 2. — Didrahmă a „regelui” Moskon, găsită în raionul Tulcea.

Înainte de a schița cîteva considerații de ordin mai general, socotim necesar să facem unele observații în legătură cu tehnica, stilul și autenticitatea acestui tip monetar. Piese, care sînt identice între ele, sînt bătute după modelul emisiunilor grecești, în general. Deosebirea constă doar în realizarea mai puțin artistică, am putea spune chiar ușor barbarizată, a executării reprezentărilor. Atît efigia de pe avers, cît și calul și călărețul de pe revers, prezintă urme clare de stilizare. Gravorul s-a dovedit a fi un meșter mai puțin iscusit, cu toate că nu lipsesc nici unele trăsături care să ne indice și o oarecare precizie și finețe.

Efigia de pe avers este ceva mai bine executată. Ea ne înfățișează un cap de tînăr, care nu poate fi identificat cu nici una din zeitățile grecești frecvent întîlnite pe modelele grecești de pe coasta nord-vestică a Mării Negre. Cu toate acestea, după aspectul ei general efigia urmează să fie atribuită probabil tot unei zeități, care rămîne să fie identificată ulterior.

Reversul prezintă urme de stilizare mai pregnante. Elemente de stilizare pot fi urmărite mai ales la călăreț, unde se constată o disproporție între corp și membre, acestea din urmă fiind mai lungi decît trupul, care este redus aproape la jumătate. Pe cap nu știm ce poartă, deoarece încercarea de a se reda probabil un coif se dovedește a fi neizbutită. După toate indicațiile, tipul de reprezentare imită aversul monedelor lui Filip al II-lea.

Legenda este scrisă cu caractere grecești. Sigma apare cu brațele deschise, iar omicron și omega mai mici decît celelalte litere. Prima parte a legendei (ΒΑΣΙΛΕΩΣ) prezintă unele stîngăcii și chiar o oarecare nesiguranță din partea gravorului. Literele sînt relativ neregulat și imprecis redată, ceea ce face oarecum dificilă lectura lor. Referitor la numele propriu-zis, pe monedă se constată că el este destul de clar și corect imprimat, încît lectura lui nu comportă dificultate.

Legenda cu ambele ei componente, este redată la genitiv, formă sub care o întîlnim în mod obișnuit pe monedele greco-macedonene. Prin urmare numele, a cărui formă la genitiv este ΜΟΣΚΩΝΟΣ, ar urma ca la nominativ să fie Μόσκων. Decamdată încercările noastre de a-i găsi analogii au rămas fără rezultat. Cele cîteva nume care au o oarecare apropiere apar în lumea greacă. Printre acestea figurează nume ca Μόσκο⁴ și Μόσχος⁵, ambele avînd însă alte terminații decît cel asupra căruia referim.

Ca orice descoperire nouă care nu se încadrează în seria lucrurilor obișnuite, ridică o primă și legitimă întrebare referitoare la autenticitatea ei. O astfel de întrebare se impune mai ales cînd este vorba de o descoperire monetară cu totul aparte. Pentru a da un răspuns cît mai complet posibil trebuie să facem apel la tot felul de argumente, care să aibă în vedere criteriul tehnic, datele numismatice, arheologice și istorice, precum și unele deducții de ordin logic.

Examinarea atentă a celor două exemplare cunoscute de noi ne-a dat posibilitatea să stabilim mai întîi că pentru baterea reversului lor a fost folosită aceeași stanță. Amănuntele stilistice, am putea spune în totalitatea lor, poartă amprenta unei realizări antice. Nici în rîndul acestora și nici în aspectul general al monedei nu se pot întrevădea urmele unei creații moderne, urme și caracteristici pe care un examen atent și minuțios al unui specialist le poate descoperi, de cele mai multe ori, cu destulă ușurință.

⁴ T. E. Mionnet, *Description de médailles antiques, grecques et romaines*, VII, supl., p. 316; numele apare pe o monedă din Lidia; cf. W. Pope-S. E. Benseler, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen* (ed. a III-a), vol. II, 1889, p. 946.

⁵ Liddell-Scott, *A Greek-English Lexicon*, p. 1148.

Din cele cunoscute pînă acum referitor la falsurile moderne se știe de pildă că la baza acestora există aproape de fiecare dată un prototip antic, copiat mai mult sau mai puțin fidel. În cazurile cînd s-a recurs la crearea de noi tipuri, acestea au fost destul de repede identificate de specialiști și colecționari. Analizînd din acest punct de vedere tipul monetar în discuție, ar fi greu de admis că un gravor modern din regiunea de nord a Dobrogii a reușit să imagineze și să realizeze în același timp o efigie care nu are la bază un model antic și, mai mult, să inventeze un nume, grecesc în formă, pe care-l cunoaștem acum pentru prima dată. În plus, se constată că gravorul a folosit destul de corect regulile gramaticale și caracterul literelor din epoca respectivă.

Un alt argument, după părerea noastră deosebit de valoros și peste care nu se poate trece cu ușurință, este acela al locului de găsim a acestor monede. Am arătat că toate provin din părțile de nord ale Dobrogii. Nici una nu provine din vreo colecție din București sau din alte centre mari cu tradiție în ceea ce privește schimbul și comerțul cu monede antice. Ceva mai mult, două din rîndul acestor piese au și locul de descoperire precizat. Prima, cea a ing. Tr. Darie, provine, așa cum am mai spus, din comuna Somova (rn. Tulcea), iar cea de-a doua a fost achiziționată recent de Muzeul de arheologie din Constanța de la un țăran din comuna Mihai Viteazu (rn. Istria).

Acestor argumente vin să li se adauge și altele, de caracter mai general. Apariția, de pildă, a unui tip monetar în teritoriile din preajma orașelor grecești din Dobrogea nu constituie un fenomen izolat, rupt de realitățile istorice ale vremii respective. Se știe printre altele că zonele din vecinătatea coloniilor grecești de pe coasta de vest a Mării Negre au cunoscut o dezvoltare mai rapidă din punct de vedere social-economic decît regiunile mai îndepărtate. Dezvoltarea forțelor de producție locale și relațiile intense și permanente cu lumea sclavagistă învecinată au făcut posibilă, în special după decăderea statului macedonean, ridicarea pe plan politic a unor regișori locali, spre care începe să se orienteze, după cum ne-o dovedesc documentele epigrafice, din ce în ce mai mult politica orașelor grecești vest-pontice. Protecția și ajutorul pe care le solicită adesea cetățile grecești sînt mărturii ale prestigiului de care s-au bucurat și ale rolului pe care l-au jucat acești dinasți în viața politică a Dobrogii antice. Grăitoare în acest sens rămîn nu numai inscripțiile care au consemnat numele unor astfel de basilei, ci înseși monedele acestora bătute după moda grecească în atelierele unora dintre orașele vest-pontice. Ne referim, mai întîi, la cunoscutele monede de bronz ale regilor sciți, descoperite în sudul Dobrogii și bătute pe la sfîrșitul secolului al III-lea și începutul secolului al II-lea î.e.n., în atelierele de la Callatis⁶. În al

⁶ D. E. Tachella, în *RN*, IV, 1900, p. 397—401; *ibidem*, VII, 1903, p. 31—39; K. Re-gling, în *Corolla numismatica*, Oxford, 1906, p. 259—265; W. Knechtel, în *BSNR*, XIV, 1915, p. 25—34; A. V. Oreșnikov, în *Нумизматический Сборник*, III, 1915, p. 1—22; *idem*, în *IRAIMK*, I, 1921, p. 218; C. Moisil, în *CNA*, 1935, p. 103—104; V. Canarache, în *SCIV*, I, 1950, p. 213—257; T. Gherasimov, în *Izvestiia-Varna*, IX, 1950, p. 53—59; L. I. Tarasiuk, în *KS*, 63, 1956, p. 22—30.

doilea rînd, la cîteva monede de argint care au pe revers un călăreț cu arc și inscripția ATAIA. Două piese din rîndul acestora au fost înregistrate, fără nici un fel de comentariu, de unele publicații mai vechi⁷. Ambele exemplare au pe avers capul zeiței Artemis. O piesă asemănătoare existentă în muzeul din Varna a fost publicată recent de cercetătorul bulgar Adolf Rogalski⁸. Alte două monede din aceeași serie, care au însă pe avers capul lui Heracles, se află una la Moscova, aceasta constituind subiectul unei comunicări a cercetătorului sovietic V. Anohin⁹, iar cealaltă la Leningrad¹⁰. Pornind de la lectura legendei de pe revers, s-a afirmat că aceste monede se datează în secolul al IV-lea î.e.n. și că ele aparțin regelui scit Ateas. Totodată s-a ajuns la concluzia că monedele amintite, care mai au pe revers și inscripția KAA, au fost bătute în atelierele de la Callatis. După cîte se pare, nu poate încăpea nici o îndoială că monedele amintite aparțin unui rege local, foarte probabil de origine scitică, și că ele au fost emise la Callatis. Ceea ce rămîne, după noi, insuficient dovedit este datarea lor la mijlocul secolului al IV-lea î.e.n. și atribuirea acestora regelui scit Ateas, contemporanul și în același timp adversarul lui Filip al II-lea, regele Macedoniei, în campania dusă de acesta în Scythia Minor. Aceasta este o problemă însemnată, care comportă mult mai multe discuții, asupra cărora nu este cazul și nici locul să stăruim aici.

Argumentele aduse de noi în favoarea autenticității monedelor de tip Moskon(os) par să dovedească îndeajuns că ne aflăm în fața unui tip monetar antic inedit și că nu avem deocamdată argumente care să se opună unei astfel de concluzii. Cu toate acestea, noi considerăm că pentru a avea suficientă certitudine în această privință mai este nevoie ca noi descoperiri, făcute în condiții clare și sigure, să confirme concluzia care se desprinde din cele expuse mai sus. Fie și cu această rezervă, căreia nu vrem să-i știrbim nimic din importanță, socotim că nu greșim dacă, pe baza datelor menționate, o dată cu publicarea acestui tip monetar, vom încerca să schițăm și cîteva din problemele de ordin mai general pe care le ridică de pe acum aceste monede.

Înainte de toate este nevoie desigur să ne fixăm asupra datei de emitere a tipului monetar asupra căruia referim. În acest sens putem lua în considerație elementul stilistic și caracterul scrierii. Și unul și altul ne îndreaptă spre aceeași epocă. De pildă, efigia de pe avers se încadrează, prin trăsăturile sale artistice, printre realizările primei perioade a epocii elenistice. Sigma apare de fiecare dată cu brațele deschise, iar omicron și omega mai mici decît celelalte litere din legendă, ultima avînd capetele mult alungite. Toate acestea par să îndreptățească datarea monedelor începînd cu sfîrșitul secolului al IV-lea și pînă către mijlocul secolului al III-lea î.e.n.

⁷ G. Hill, în *Num. Chronicle*, 1912, p. 137, nr. 5 (pl. VI); Imhoof-Blumer, în *Revue Suisse*, XIV, 1908, p. 268.

⁸ Adolf Rogalski, în *Izvestia-Varna*, X, 119—123 și XII, 1961, p. 23—27.

⁹ Vezi o scurtă informație în *VDI*, 4, 1959, p. 210.

¹⁰ V. Blavatski în *VIII-e congrès international d'archéologie classique. Rapports et communications*, Paris, 1963, p. 144.

În al doilea rînd se pune problema locului de batere a acestor monede. După cum se știe, toate monedele scitice din Dobrogea, inclusiv cele cu inscripția ATAIA, au fost bătute în atelierele unuia din orașele vest-pontice, după toate probabilitățile la Callatis. Dacă ținem seama de locul de descoperire a monedelor de față, ca și de sigla (A) de pe reversul lor, indicînd poate un nume de magistrat, ar trebui să ne îndreptăm atenția spre atelierele Histriei. Se constată însă că, între reprezentările de pe emisiunile Histriei și cele de pe piesele cu numele lui Moskon, nu există nici o legătură stilistică sau iconografică. Pe reversul acestora din urmă am arătat că apare un cap uman tînăr, pe care nu știm cărei zeități să-l atribuim sau dacă el reprezintă sau nu efigia unui zeu. La aceasta se mai adaugă remarca deja făcută că reprezentarea de pe revers, și anume călărețul, precum și unele din literele primei părți a legendei au urme de „barbarizare”. Ambele împrejurări, după părerea noastră, nu sînt în favoarea ipotezei că monedele în discuție au fost bătute la Histria. Este greu să concepem că ateliere de genul celor de la Histria, cu o tradiție și o experiență bine cunoscută, au putut să emită monede de argint care să prezinte stîngăcii în redarea legendei și a reprezentărilor, pentru a nu mai vorbi de stilul și tipul lor aparte. Mai curînd, după părerea noastră, se poate susține ideea că aceste monede au fost bătute în teritoriul băștinaș, poate undeva în nordul Dobrogei, fiind opera unui meșter grec sau chiar a unui localnic specializat în arta monetară.

O legătură pe linie stilistică și iconografică nu se poate face nici cu emisiunile coloniilor grecești din nordul Mării Negre. În aceste orașe nu se întîlnesc monede care să îngăduie o cît de mică apropiere iconografică. Dacă luăm în considerație numai reprezentarea după revers, unele analogii pot fi găsite spre sud, și anume în Tracia și Macedonia. Este vorba pe de o parte de monedele lui Filip al II-lea, la care am mai făcut aluzie, iar pe de altă parte de unele emisiuni ale regilor traci¹¹ din secolele IV—III î.e.n. Și unele și altele au pe revers un călăreț, care merge cu calul în galop spre dreapta sau spre stînga. Din rîndul acestora, cele care au putut eventual să servească drept model pentru reversul tipului nostru monetar par să fie totuși monedele lui Filip al II-lea. Avem în vedere nu atît asemănările de stil, cît mai ales faptul că emisiunile regelui macedonean au cunoscut o largă răspîndire, nu numai în Dobrogea, ci și la nord de Dunăre. Valoarea și prestigiul de care se bucurau aceste emisiuni în mediul băștinaș au contribuit atît la răspîndirea largă a monedei ca atare, cît și la familiarizarea celor care le-au cunoscut cu iconografia acestora.

Cine poate fi acest Moskon este, credem noi, una din întrebările ceva mai dificile, al cărei răspuns poate să comporte destul de multe discuții. Nu este în intenția noastră și nici oportun să intrăm în detaliile problemei. Deocamdată considerăm că se poate spune că ne aflăm în fața unui dinast local, care-și ia titlul de basileu. Prin calitatea sa, el se înscrie în rîndul acelor regișori, unii de origine traco-getică, alții de origine

¹¹ N. A. Mușmov, *Монетите на тракийските царе*, în *Сборник Борис Деакович*, Sofia, 1927, p. 252—254; T. Gherasimov, în *Izvestiia-Institut*, XIX, p. 123—128.

scitică, ca Zalmodegikos, Rhemaxos, Zoltes, Ataias, Kanites, Akrosas, Ailios, Tanusa etc., pe care documentele îi atestă în Scythia Minor sau în regiunile imediat învecinate în secolele III—II î.e.n.

În legătură cu originea lui etnică nu ne putem încă pronunța. Dacă el este de origine traco-getică sau scitică este o problemă căreia numai cercetările viitoare îi vor putea găsi o rezolvare. Totuși, dacă ținem seama că în regiunea din care provin monedele se găsesc numeroase urme arheologice getice, credem că ar trebui să avem în vedere deocamdată, desigur ipotetic, originea lui traco-getică. Semnificativ în această privință este faptul că chiar în comuna Somova, rn. Tulcea, unde s-a găsit una dintre monede, se află un foarte important centru arheologic, cu urme de cultură getică¹². În aceeași ordine de idei pot fi amintite aici descoperirile getice deosebit de valoroase de la Murighiol¹³ și Telița¹⁴. Într-o lumină cu totul nouă ar putea să apară acum informațiile despre așezarea antică Argamum¹⁵, chiar dacă localizarea ei pe promontoriul Dolojman de lângă Jurilofca¹⁶ nu poate fi încă dovedită. Săpăturile întreprinse aici în anii 1926—1930 au scos la iveală urme de cultură materială din secolele IV—III î.e.n. Toate aceste vestigii arheologice, împreună cu alte descoperiri de acest fel, pe care nu le-am amintit¹⁷, documentează o puternică locuire, deci și o viață economică getică intensă, în regiunea de nord a Dobrogii, acolo unde au fost descoperite și monedele cu legenda lui Moskon. Coincidența aceasta de fapte și de date va trebui să cîntărească destul de mult în stabilirea originii etnice a dinastului pe care ni-l documentează noile descoperiri monetare.

În cadrul problemelor legate de numele, calitatea și originea lui Moskon, trebuie avută în vedere și informația din Justinus¹⁸ referitoare la existența în nordul Dobrogii, în perioada conflictului dintre Ateas și Filip al II-lea, a celui „*rex Histrianorum*” căruia i se atribuie în principiu o origine getică¹⁹.

Cît privește locul unde se situa „regatul”, respectiv uniunea de triburi a lui Moskon, este mai ușor de identificat decît în alte cazuri. Descoperirea monedelor cu numele dinastului amintit în zona nordică a Scythiei Minor, la care s-ar mai putea adăuga și numeroase urme arheologice din aceeași regiune și din aceeași epocă, constituie după noi indicii prețioase că Moskon își exercita puterea în aceste părți, poate în teritoriul din preajma orașului actual Tulcea, acolo unde va stăpîni mai tîrziu

¹² Gh. Ștefan, *Contribuții arheologice la cunoașterea dacilor din Dobrogea de nord*, în *Studii și referate*, I, 1954, p. 37—39.

¹³ Exspectatus Bujor, *Săpăturile de salvare de la Murighiol*, în *SCIV*, VI, 1955, 3—4, 571—579.

¹⁴ G. Simion și Gh. I. Cantacuzino, *Cercetările arheologice de la Telița*, în *Materiale*, VIII, 1962, p. 373—381.

¹⁵ Procopius, *De aedificiis*, IV, 11; G. Popa-Lisseanu, *Izvoarele istoriei romînilor*, XV, 1939, p. 117; cf. și V. Părvan, *Histria*, IV, 1916, p. 49—52.

¹⁶ P. Nicorescu, în volumul *În memoria lui Vasile Părvan*, 1934, p. 222—223.

¹⁷ Gh. Ștefan, *op. cit.*, p. 35—40.

¹⁸ IX, 2.

¹⁹ R. Vulpe, *Histoire ancienne de la Dobroudja*, p. 55.

regele get Zalmodegikos²⁰. Oricum, granițele „regatului” lui probabil că nu depășeau spre nord și vest linia Dunării și nici limita nordică a teritoriului rural al Histriei. Situat în apropierea coloniei grecești de pe malul lacului Sinoe, stătuțelul condus de Moskon a trebuit să aibă relații cu orașul vecin, relații pe care descoperirile viitoare ar putea să le pună în adevărata lor valoare.

Ne mulțumim deocamdată numai cu prezentarea acestor sumare considerații legate de un prim pas pe care-l facem în cercetarea unor noi descoperiri de ordin numismatic. Ele vor putea fi amplificate și completate, pe măsură ce numărul documentelor de acest fel sau de altă natură se va înmulți, și pe măsură ce unele din formulările noastre vor căpăta caracterul unor concluzii istorice bine fundamentate.

C. PREDA

МОНЕТЫ НЕИЗВЕСТНОГО ТИПА ИЗ ДОБРОДЖИ

РЕЗЮМЕ

В северной Добродже найдены серебряные монеты (дидрахмы) до сих пор не встречавшегося типа. Известно место находки трех из них; две монеты были обнаружены недалеко от Тулчи, а третья — примерно в 10 км к северу от античного полиса Истрия.

Приводим описание типа монет: Лиц. сторона: повернутая вправо голова молодого мужчины, представляющего, по-видимому, божество с ниспадающими на спину прядями волос; два кружка вокруг головы указывают, вероятно, на наличие диадемы; выдающиеся лоб, губы и подбородок. Об. сторона: ΒΑΛΛΕΩΣ ΜΟΣΚΟΝΟΣ. Скачущий влево всадник на коне. Кони занес переднюю и заднюю правые ноги. Вьющиеся волосы и грива. Всадник также «варваризован». Конечности непропорциональны телу; отмечается наличие бороды и, по-видимому, шлема; под конем видна печать AV (в монограмме).

Сер. вес 7,28—7,45 г (рис. 1 и 2).

Появление нового типа монет в областях, прилегающих к греческим городам Западного Причерноморья, тесно связано с исторической действительностью эллинистической эпохи в Малой Скифии. Более быстрый прирост населения вблизи греческих колоний выдвинул на политическую арену местных «царьков». По свидетельству эпиграфических памятников, они поддерживали тесные связи с понтийскими полисами, не раз оказывавшими им покровительство и политическую помощь. Имена подобных правителей упоминаются как на обнаруженных в Истрии надписях, так и на некоторых монетах, в частности выпущенных мастерами имени Каллатиса. Монеты с именем Москоноса, по

²⁰ D. M. Pippidi, in *SCIV*, XI, 1960, 1, p. 39—54.

всей вероятности, восходят к периоду от конца IV в. до середины III в. до н.э.

По-видимому, монеты чеканил на территории страны местный мастер-чеканщик, или, возможно, грек. Негативные элементы варваризации указывают, что их не чеканили на монетных дворах западно-понтийских полисов.

Под именем Москона скрывается местный властелин, присвоивший титул базилевса. По своему рангу он примыкает к ряду царьков гето-фракийского или скифского происхождения (Залмодегикос, Ремасос, Золтес, Атаиас, Канитес, Аилиос, Тануса и т.д.).

«Царство», соответственно племенной союз этого правителя, судя по месту находки монет, по-видимому, находилось на севере Малой Скифии, приблизительно в нынешнем районе Тулчи. Оно соседствовало с городом Истрия, с которым племена, вероятно, поддерживали довольно тесные связи.

До сих пор не удалось уточнить этнического происхождения этого нового царька. Еще нет достаточных доказательств, которые подтвердили бы его гето-фракийское или скифское происхождение. Ввиду того, что в указанной области упоминается о существовании местных царьков, вероятно, гетского происхождения — как «rex Histrianorum» и Залмодегикос, — а также на основании многочисленных гетских археологических раскопок можно для начала выдвинуть предположение об его гето-фракийском происхождении. Добавим и то, что с точки зрения стиля и особенно иконографии монеты Москона сближаются с некоторыми выпусками монет в южных македоно-фракийских областях.

ОБЪЯСНЕНИЕ РИСУНКОВ

Рис. 1. — Дидрахма «царя» Москона, найденная в селе Сомове, р-н Тулча (увеличенный фотоснимок).

Рис. 2. — Дидрахма «царя» Москона, найденная в районе Тулчи.

MONNAIES D'UN TYPE INCONNU PROVENANT DE DOBROGEA

RÉSUMÉ

Dans le nord de la Dobrogea on a découvert 4 monnaies en argent (didrachmes), appartenant à un type non connu jusqu'à présent. Deux de ces pièces ont été trouvées à proximité de la ville de Tulcea, la troisième dans les environs de la ville antique d'Histria (à peu près 10 km au nord de la ville). On ne connaît point le lieu de découverte de la quatrième.

Le type monétaire est le suivant :

Av. Tête de jeune homme à long cheveux, tourné vers la droite ; probablement une divinité. Autour de la tête deux minces cercles indi-

quant probablement un diadème. Le front, les lèvres et le menton sont proéminents.

Rv. ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΜΟΣΚΩΝΟΣ. Chevalier à cheval, galopant vers la gauche. L'animal a les jambes droites relevées; la tête et la crinière sont perlées. Le chevalier est aussi « barbarisé ». On remarque la disproportion entre ses membres et le tronc; il est barbu et porte un casque. En dessous du cheval le sigle AV (en monogramme).

AR. Poids 7,28—7,45 g (fig. 1 et 2).

L'apparition d'un nouveau type monétaire, aux environs des villes grecques nord-pontiques, constitue un phénomène étroitement lié aux réalités historiques de l'époque hellénistique dans la Scythie Mineure. Le développement plus rapide de la population des alentours des colonies grecques a déterminé l'élévation, dans le domaine politique, de certains « roitelets » locaux. De certains documents épigraphiques il résulte que ceux-ci ont entretenu d'étroites relations avec les cités pontiques, auxquelles ils ont porté, plus d'une fois, aide et protection. Les noms de certains de ces roitelets sont mentionnés, soit dans des inscriptions, trouvées à Histria, soit sur des pièces de monnaie, spécialement émises par les ateliers de Callatis. La date des monnaies à la légende de Moskonos serait, d'après toutes les probabilités, circonscrite entre la fin du VIe et jusqu'au milieu du IIIe siècle av.n.è. À ce qu'il paraît, les monnaies ont été frappées en territoire indigène, par un artisan local qui connaissait l'art monétaire, ou éventuellement même par un grec. La présence de certains éléments « barbarisés » indique que ces pièces n'ont pas été frappées dans les ateliers des villes ouest-pontiques.

Sous le nom de Moskon nous décelons un dynaste local, qui prend le titre de *basileus*. Par sa qualité il s'inscrit dans la suite des roitelets d'origine thraco-gète ou scythe à côté de Zalmodégikos, Rhémakos, Zoltes, Ataias, Kanites, Aïlios, Tanusa, etc.

Le « royaume », respectivement l'union des tribus de ce dynaste, s'étendait, en tenant compte du lieu de la découverte des monnaies, au nord de la Scythie Mineure, dans la zone approximative de l'actuel district de Tulcea. Il était confiné à la cité d'Histria, avec laquelle il aurait dû avoir d'étroites liaisons. Pour le moment on ne saurait fixer l'origine de ce nouveau dynaste avec exactitude. Nous ne possédons pas d'arguments suffisants, plaidant pour son origine thraco-gète ou scythe. Pour le moment on pourrait accepter comme hypothèse son origine thraco-gète, tenant compte que dans cette région on mentionne l'existence de dynastes locaux, probablement d'origine gète, comme ce *rex Histria-norum* et Zalmodégikos, ainsi que des nombreuses découvertes archéologiques gètes dans la région mentionnée. On peut ajouter de même que, en ce qui concerne le style et surtout l'iconographie, les monnaies de Moskon se rapprochent de certaines émissions du monde thraco-macédonien du sud.

LÉGENDE DES FIGURES

Fig. 1. — Didrachme du « roi » Moskon, trouvée à Somova, district de Tulcea (aggrandie).

Fig. 2. — Didrachme du « roi » Moskon, trouvée dans le district de Tulcea.